

is sociaal, knechts tegen een baas, en anti-militaristisch, burgers tegen een militair. Voor het volksgevoel is hier tegen een ongeschreven regel gezondigd. Een slechte behandeling van de knecht was waarschijnlijk wel getolereerd. Iemand in de gevangenis gooien, omdat hij op de daarvoor van oudsher geldende datum ontslag vroeg, werd niet geaccepteerd. Het feit dat het om een militair ging die zijn personeel behandelde als gewone soldaten, heeft de afwijzende reactie van de bevolking versterkt.

Mentaliteitsverandering

Gemeenschappelijk in de houding van het stadsbestuur en van het gewone volk is de mentaliteit die we het best zouden kunnen omschrijven als gebrek aan achting voor het militaire apparaat. Voor deze mentaliteit is een tweeledige historische verklaring te geven.

In ons land leefden mensen van verschillende geloofsovertuiging naast elkaar. Om de samenleving enigszins behoorlijk te laten functioneren was het nodig, dat men elkaars denkbeelden in zeker mate tolereerde. Daardoor kon de overtuiging ontstaan, dat men niet het recht had zijn medeburgers te dwingen eigen stand of land met de wapens te verdedigen. Zo werd de Doopsgezinden het recht gelaten hun schuttersplicht — de enige vorm van dienstplicht die hier voor 1795 bestond — met geld af te kopen.

Daarnaast gold de afkeer niet het soldatenbedrijf in het algemeen maar de soldaten die vochten voor geld. En oorlogen werden tot in de Franse Revolutie uitgevochten met huursoldaten.

De schutterij, oorspronkelijk de burgers die hun stad moesten verdedigen, deelden niet in de verachting. Hoogstens werd er kritiek geuit op de ondoelmatigheid van deze instelling. Verklaarbaar is dan ook de verontwaardiging van het Hoornse stadsbestuur, als zijn eigen schutterij te min wordt geacht de vaandels van het garnizoen te helpen beschermen. En juist in het laatste kwart van de achttiende eeuw wordt de idee sterker dat de huurlegers vervangen moeten worden door een volksmilitie. Tien jaar na de relletjes van 1772 denken de Patriotten er zo over. Zij spreken over een militia die het land moet verdedigen tegen een buitenlandse vijand en het volk tegen een binnenlandse onderdrukker. Men gaat dan zelfs zo ver het recht een bestuursfunctie te mogen uitoefenen afhankelijk te stellen van deelname aan de schutterij of een burgerlijk weerbaarheidscorps¹⁾. Het zijn ideeën die we ook weer terugvinden in het Frankrijk van de revolutie. In dat land werd ook de dienstplicht op nationaal niveau voor het eerst ingevoerd.

Naarmate het gevoel sterker werd, dat de burgers hun belangen en hun land zelf met de wapens moesten verdedigen, groeide de verachting voor de lieden die dat voor geld voor anderen deden. De Hoornse relletjes van 2 november 1772 zijn mijns inziens een symptoom van deze veranderende mentaliteit. *H. W. Saaltink*

Bronnen: Vervolg op de Kronijk der Stad Hoorn van de heer dr. T. Velius. Dl. I. (Oud-archief Hoorn, inv. Gonnet nr. 15.) Resolutieboek Burgemeesteren en Vroedschappen, 1771-1784. (Gonnet nr. 150, bergnr. 132.) Resolutien van Burgemeesteren en Vroedschappen, 1750-1787. (Gonnet 152, bergnr. 142.)

1) Art. 9 van het Leids Ontwerp, een beginselverklaring van de Nederlandse Patriotten uit 1785.

Rondwandelingen

Deze zomer verzorgden wij weer diverse rondwandelingen door onze mooie Hoornse binnenstad. De opkomst was buitengewoon. Elke avond waren er ruim 100 deelnemers. Het doet ons genoegen, dat er zoveel belangstelling bestaat voor de wandelingen. Het aanhoudende mooie weer speelde hier natuurlijk ook een rol in.

De gidsen hebben de belangstellenden langs de vele historische plekjes geleid. Er zijn gidsen bij, die dit doen vanaf de eerste rondwandeling in 1978.

Wij hadden nooit verwacht dat dit een jaarlijks gebeuren zou worden. Het behoort nu tot de vaste zomeractiviteiten in Hoorn. Het heeft zelfs navolging gevonden in andere Westfriese steden.

In de loop der jaren is het pakket wandelingen uitgebreid en aangevuld. De basis werd indertijd samengesteld door de heer H. W. Saaltink, die in de eerste jaren ook als coördinator optrad. Wij zijn hem hiervoor nog steeds dankbaar.

Uit het publiek is gebleken, dat een ingelaste bezichtiging van een of ander pand op grote prijs wordt gesteld. Tegen mij, als gids niet behorende tot de autochtone bevolking, zeiden dikwijls autochtonen die meeliepen: "Ik woon heel mijn leven in Hoorn, maar dit heb ik nog nooit gezien of ontdekt".

Iedere gids heeft zijn eigen inbreng. De één is goed in geschiedenis, de ander in bouwkunst, de derde kan het heel goed brengen en weet minder. Volmaakt is het niet. Kritiek is er altijd.

Wat wij willen bereiken is de historie van Hoorn levend houden. Wij komen soms op plekjes, waar nu niets bijzonders meer is te zien, doch waar de historie ligt opgeschept. Wat er was is er nu niet meer. Als wandelaar moet je je daarom steken in de kleren van de mens van toen en aanvoelen hoe de mens toen dacht.

Wij hebben besloten de rondwandelingen ook in 1984 weer te houden en verwachten dan weer dezelfde grote belangstelling.

Voor opbouwende kritiek houden wij ons aanbevolen.

Gids Kees K.

Contributie 1984

Alles kost geld. Zo ook onze activiteiten. Hoewel alle medewerkers (en dat zijn er vele) belangeloos hun krachten geven is er toch geld nodig.

Wij behoeven niet rijk te worden. Zonder geld doen wij echter niets. Het is een feit.

Daarom heffen wij jaarlijks contributie. Deze is voor 1984 gelijk aan vorig jaar, vastgesteld op minimaal f 20,—.

Ten behoeve van de betaling hebben wij bij dit kwartaalblad een acceptgirokaart ingesloten.

Wij verzoeken u deze kaart verder in te vullen en door middel van toezending aan de girodienst of uw bankinstelling te bewerkstelligen, dat wij in het bezit komen van het desbetreffende bedrag.

Wij danken u hiervoor bij voorbaat.